

ből egybevegyülő *történetfilozófiai* pesszimizmus, mely az emberi történelemben sem lát magasabb benső értelmet, haladást és értékbeli fokozódást: mind sorra felsír Petőfi lelkében és felhangzik lantján is. Csupán a pesszimizmus legsötétebb válfaja, a *metafizikai* pesszimizmus, mely a világot az ember érzelmi és erkölcsi visszahatásaitól függetlenül is rossznak minősíti, nem fejlődik ki Petőfi világában, annál kevésbbé, mert az ehhez szükséges elvont, fogalmi rendszer hiányzott készségei közül. A pesszimizmus e válfajának határait legfeljebb azok a hangulatok érintik, melyeket az ősz és a mulandóság fájdalmas látványa ébreszt gondolat- és érzelmvilágában, illetőleg költészetében.

A tanulmány, mely ezen az egész sorozaton végigtekint Petőfi költeményeinek fonalán, számos érdekes új megfigyelést tartalmaz a költő értékelésére nézve is. Kitűnő megállapítása például az, mely az ifjúkor romantikus pesszimizmusának fejtegetésében Petőfit, a *Tündérdalom* című gyönyörű költemény szerzőjét, mint a serdülőkor lélekbúvárat mutatja be. Az érzelmi pesszimizmus lélekrajzában a *Cipruslombok*-nak, a *Felhők*-nek, Petőfi népdalainak fantáziája és emlékező ereje világítja meg a tanulmány filozófiai tételeit. A költő erkölcsi pesszimizmusának elemeit, a benne rejlő túlzott érzékenységet, a lelkében csírázó ember- és világgyűlöletet *Az örült* című híres rapszódia gondolatmenete nyomán mutatja ki, hasonlóképen politikai pesszimizmusát *Az apostol* radikális eszméi és hangulata nyomán. Történeti pesszimizmusának elemzésében pedig egészen az újság varázsával hat reánk Petőfi és Széchenyi antihistorizmusának egybevetése és igazolása.

Tanulmányunk e fejezetében s még inkább a metafizikai pesszimizmussal foglalkozó fejtegetésekben szerzőnk a szakfilozófus teljes fegyverzetével vívja meg a harcot annak bizonyítására, hogy Petőfi alapjában egészséges lélek volt, csupán érzékenysége és fájdalom-kapacitása mutatkozott kissé túlzottnak. Ha sok szomorúságot érez is a világon, de átéli örömeit is. Ha sokszor öntja is magából a pesszimizmus vulkanikus kitöréseit, lelke ugyanúgy sütkérezik az optimizmus fényében is. Oly csodálatosan gazdag lélek ő, hogy egyénisége egyszemélynek tűnnék fel, ha csupán komor hangulatú, a mulandóságon borongó, sötét pesszimizmusból fakadó költeményeit vennők figyelembe. Fájdalom és öröm, sötét látás és derűs hangulat gyorsan változik könnyen reagáló lelkében, s ez éppen megnyugtató és vigasztaló, hogy borongó pesszimizmusának fájdalmas hangjai mellett éppoly erővel áradnak felénk belőle fel-feltörő optimizmusának derűs sugarai is.

Mily szerencse, hogy ezt hirdetheti róla a gyermekvilág és az ifjúság előtt a hazai iskolák minden munkása, a magyar tanító és a magyar tanár is.

Gyulai Agost.

Pintér Jenő: A budapesti tankerület évkönyve az 1936—1937. iskolai évről. Budapest, 1936. 138 lap.

Nem egyszerű hivatalos kiadvánnyal van dolgunk a címbeli évkönyvben, hanem oktatásügyünk történetének egy kitűnő forrásművével. Amit 17

évvél ezelőtt, a tankerület megalapításának 144. évében, 1. számú értesítőnek nevezett együttes beszámolójában kezdeményezett Pintér Jenő, a budapesti tankerületnek akkor kinevezett hatodik főigazgatója, a hatósága alá tartozó, csupán 37 középiskolából álló iskolacsoportról, azt, mint összefoglaló áttekintést az 1935. évi VI. tc. intézkedései következtében az iskolák száma tekintetében legnagyobbra nőtt, mindennemű alsó- és középfokú iskolát, összesen 762 intézetet magábanfoglaló kerület tanügyi intézményei fölött, egy testes és szép évkönyvben folytatja az előttünk levő kötet tudós szerzője, ki a tankerület megalapításának 161. évében maga is immár 17. esztendeje áll a székesfővárosban működő iskolák igazgatásának élén.

Az évkönyv nemcsak terjedelmében, hanem értékes és sokoldalú tartalmában is nagyra és tekintélyessé fejlődött, az évek során, úgyszólván évről-évre új szempontokat és új gondolatokat érvényesítve anyagának egybegyűjtésében és elrendezésében is. Ezúttal valóban oly gazdag, oly sokféle, oly színes képét nyújtja Budapest közoktatásügyének, hogy a kötetet száraznak látszó cím-, szám- és névadatai ellenére is útbaigazításként nemcsak haszonnal, hanem pedagógiai érdeklődéssel is forgathatja az iskolaügyek iránt fogékony olvasó. A kötetet a budapesti tankerületi főigazgatóságról szóló személyi adatok nyitják meg, ezt a tankerület területén működő iskolák hasonló adatai követik, a középiskoláktól és középfokú iskoláktól kezdve a népiskolákon és óvodákon át a különféle internátusokig és tanfolyamokig. Igen sokoldalúak és tanulságosak magára a főváros fejlődéstörténetére s azután az iskolákra is vonatkozó összesítő és különleges statisztikai-adatok, melyekből tanügyünk tükrében egy világváros méretei bontakoznak ki.

A kötet szerkesztője az adatok tömegével rajzolt kultúrkép teljessé tételére a hatósága alá nem tartozó többi budapesti tanintézetet is felsorolja az egyetemektől és különféle főiskoláktól kezdve a külön szaktanfolyamokig. Így látni meg azt a tényleges és hatalmas kultúrfölényt, melyet Magyarország nevében Budapest az ország keleti és déli szomszédságával szemben képviselni hivatva van. Az évkönyv eddig vázolt tartalma és a kötetet befejező, hasznos lajstromok, a különféle iskolatípusok részére megállapított részletes és terjedelmes hivatalos határidőnaplók közé van beiktatva az évkönyv anyagának legbecsebb része, melyért magáért is meg kell becsülni e kiadványt. Ez a könyv V. fejezete, mely elsősorban *Történeti visszapillantás* cím alatt a magyar közoktatásügy fejlődésének időrendi képét adja valódi évkönyvi módszerrel, mint az egykor divott annalesek. Szóval a magyar tanügy fejlődésének történetét mondja el röviden és tömören, a világos áttekintés kedvéért évszámokhoz kötve. Egyik-másik adata, például, hogy előbb volt nálunk egyetem, mint Németország mai területén, vagy hogy nekünk volt első bányászati tanintézetünk, méltán élesztheti nemzeti önértékünket. Az ilyen évszámokhoz kötött adatok részletes és lelkiismeretes összeállításában mutatkozik Pintér Jenő izzó fajszeretettel is egybekötött tudományos eljárásának egyik nagy ereje tudományos munkásságának egyéb területein is, főleg irodalomtörténeti áttekintéseiben és ilyen irányú kézikönyveiben. Ez az összeállítás egyben új

dolog is. A magyar közoktatásügy időrendi fejlődését így, lépésről-lépésre egybeállítva sehol nem láttuk még, sehol másutt ily kitűnő áttekintést erről még nem kaptunk. Semmi kétség, hogy az évkönyvnek erre vonatkozó lapjai a magyar nevelésügy történetének pompás kronológiáját tartalmazzák. Ugyan-ebben a fejezetben, mint a magyar tanításügynek egyik érdekes részlete, a budapesti tankerületi főigazgatóság története is föl van dolgozva s benne a budapesti középiskolák kifejlődésének, valamint a tankerület 1936. évi újjászervezésének ismertetése.

A *Vegyes közlések* során az országos középiskolai tanulmányi versenyek intézményének tárgyalása mellett egy, a kegyelet nemes érzésétől áthatott fejezet az 1936-ban elhunyt Erődi-Harrach Bélának, a tankerület 26 éven át működött ötödik főigazgatójának nekrológiát, részletes életrajzát és hivatali s irodalmi munkásságának az eddig megjelentek között legteljesebb jellemzését adja. A meleghangú megemlékezést hálásan értékeli a Magyar Paedagogiai Társaság is, melynek a jeles főigazgató sok éven át alelnöke és tiszteleti tagja volt.

Pintér Jenő legújabb évkönyvében a magyar közoktatásügyi irodalom példaadóan pontos, lelkiismeretes és mindenképen megbízható, hasznos történeti forrásművel gyarapodott.

Gyulai Agost.

Sebes Gyula: A korszerű oktatás. Budapest, 1937. Stephaneum Rt. A szerző kiadása. 171 l. Ára 3 P.

Nevelésügyi irodalmunknak gyakorlati kérdésekkel foglalkozó része öröndesen gyarapszik. Egyre több módszeres kézikönyv és a tanító, tanár munkáját összefoglaló útmutatás hagyja el a sajtót. Főleg a pályája kezdetén álló és még kevés tapasztalattal rendelkező nevelők veszik hasznát az ilyesféle munkáknak, de mások is okulással forgathatják, mert mindig találnak bennük újabb meggondolnivalókat. Sok nevelőt megnyugtának ezek a könyvek, mert eljárása helyességéről győzik meg; másokban kétséget támasztanak és az illetők talán éppen a kétségek nyomán módosítják eddigi munkájukat. S állapítsuk meg már előre, hogy csakis azok a könyvek gyümölcsözők, amelyek az olvasó lelkében gondolatokat ébresztenek és bár megmutatják az irányt, a maguk felfogását mégsem kényszerítik rá senkire.

Sebes Gyulának előttünk levő könyvecskéje eleget tesz a fenti kíváncságnak. Allást foglal ugyan minden felvetett kérdésben, de elég tárgyilagosan sorakoztat érveket és ellenérveket egymás mellé, hogy az olvasó egybevetve a fejtegetéseket saját tapasztalataival és más irányú olvasmányjaival, a maga véleményét kialakítsa. Célul azt tűzi ki, hogy egy-két gondolatot hozzájáruljon az oktatás válságba jutott ügyének tisztázásához (4. l.). E célból könyvét négy nagyobb fejezetre osztja.

Az első részben (5—20. l.) röviden az oktatás történetét vázolja, s az ókori, majd a középkori oktatás jellemzése után néhány sort szentel Rabelais, Montaigne, Verulami Bacon, Comenius, Fénelon, Rousseau, Pesta-